

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Задля ефективного функціонування місцевих органів самоврядування необхідно не тільки розширення їхніх повноважень в умовах децентралізації, але й досить потужна фінансова база, яка дозволить у повному обсязі профінансувати витратну частину бюджету території.

До фінансових ресурсів, які залучає місцеве самоврядування, належать й податкові надходження. Через місцеві бюджети, з одного боку, відбувається перерозподіл частини ВВП на територіальному рівні, а з іншого – в них зосереджуються податки і збори, частина яких вилучається на користь держави і повертається у вигляді міжбюджетних трансфертів. Податкові надходження в Україні складають більше 85 % доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів), а з урахуванням – майже 40 %.

Що ж стосується розвинутих країн світу, зокрема країн Євросоюзу, то однозначно неможна говорити про «золоту середину» у визначенні долі податків у доходах місцевих бюджетів. Так, є країни, в яких вона досить висока (Австрія – 66 %, Швеція – 60,9 %, Іспанія – 51,7 %). Але є й такі, де вона дуже низька (Греція – 6,8 %, Нідерланди – 9,1 %, Великобританія – 13,3%).

Проблемою сьогодення в Україні є досить обмежена база податкових ресурсів місцевих органів самоврядування. Так, згідно з Бюджетним кодексом України, тільки 60 % податку на доходи фізичних осіб, який складає більше половини податкових надходжень місцевих бюджетів, залишається на території тієї громади, яка його стягує. Що ж стосується такого важливого джерела доходів, як податок на прибуток підприємств, то тільки 10 % цього податку надходить до територіальних громад, а також податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності [1, ст. 64]. Така ситуація призводить до того, що місцеві органи влади мають досить низьку зацікавленість у створенні додаткових робочих місць та підвищенні прибутковості роботи суб'єктів господарювання, ефективному контролю за оподаткуванням реальної суми доходів, зниженні рівня тіньового сектору економіки.

Чинний перелік податків і зборів, які належать до місцевих, невеликий. До нього входить єдиний податок, податок на майно, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. І питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів знаходиться на рівні майже 25 %. Однак наповнення бюджету на сьогодні здійснюється, в основному, за рахунок двох з них – єдиного податку та плати за землю, яка входить до складу податку на майно. Це пов'язано з тим, що механізми розрахунку деяких з цих податків, методи визначення податкової бази мають суттєві недоліки.

На наш погляд, впровадження податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, здійснено формально:

- не враховується розташування нерухомості (місто, сільська місцевість);

- в механізмі розрахунку податку немає оцінки ринкової вартості нерухомості;
- прирівняне оподаткування нежитлової нерухомості юридичних і фізичних осіб.

Адже використання нежитлової нерухомості у юридичних осіб призводить до отримання прибутку, а у фізичних осіб у більшості випадків нежитлова нерухомість використовується на неприбуткові господарські цілі (господарські споруди на дачах і в приватному секторі).

Велике занепокоєння викликає питання про адміністрування цього податку. Може виникнути ситуація, коли витрати на адміністрування даного податку будуть більше його надходжень до бюджету. Адже сьогодні від ще не працює на повну силу, оскільки в країні немає єдиного реєстру нерухомості.

Транспортний податок, який також є частиною податку на майно, став усіченим видом податку на розкіш. Його фіскальний ефект дуже незначний – 0,1 % доходів місцевих бюджетів. Досвід провідних іноземних держав свідчить про недоцільність оподаткування надприбутків і великих витрат, що призводить до відтоку великого капіталу з країни.

Так, введений в США в 1991 році податок на товари класу люкс був ліквідований вже через два роки, тому що багаті американці просто перестали купувати дорогі товари у своїй країні. А податок на дорогі авто проіснував до 2005 року. У Франції введення 75-відсоткового податку на надприбуток у розмірі від 1 мільйона євро привів до втечі з країни деяких багатіїв.

Наступною проблемою, яка не знаходить свого вирішення у законодавчій базі, є визначення кола платників єдиного податку. Згідно з Податковим кодексом України, одним з критеріїв віднесення суб'єкта до категорії платників є величина його річного доходу [2, ст. 291.4]. Однак ці об'єми доходів у національній валюті не змінюються вже кілька років, тоді як індекс інфляції у країні щорічно зростає і гривня знецінюється. Вважаємо за доцільне індексувати рівень доходів підприємців, який дає можливість працювати на спрощеній системі оподаткування, на індекс інфляції, що призведе до збільшення кількості платників єдиного податку та величини його надходжень у місцеві бюджети.

Низький рівень самостійності місцевих органів влади, обмеження права встановлювати додаткові місцеві податки і збори у межах своєї територіальної громади, а також механізм їх стягнення позбавляють місцеві бюджети додаткових надходжень. Так, було б доцільно дозволити впроваджувати місцеві екологічні податки на тих територіях, які потерпають від забруднення навколишнього середовища від викидів отруйних речовин у повітря та водойми, на яких здійснюються захоронення й утилізація шкідливих відходів тощо.

Відсутність ефективних альтернатив наповнення місцевих бюджетів вимагає сьогодні зосередження уваги на вирішенні проблем удосконалення податкового законодавства, визнанні системи місцевого оподаткування дієвим інструментом забезпечення самостійності органів місцевого самоврядування.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk>.